

THE PHILOSOPHER AS A HEALER OF CULTURE - THE THERAPEUTIC IDEAL OF FRIEDRICH NIETZSCHE

Monica Feticu

PhD Student, Western University of Timișoara

Abstract: Friedrich Nietzsche often uses metaphors and symbols in his philosophical discourse. The same language is also used in the analysis that the German philosopher applies to the culture. Here, it is remarkable the frequency of some medical terms, as "health", "illness", "cure", which make the reader think of the Ancient Greek philosophers' tendency, especially Aristotle's, to compare philosophy to the medical practice.

Nietzsche also talks about the philosopher as a healer, considering that philosophy must become a cure for culture. My goal is to support this idea in the following paper, by showing that the ultimate purpose of the philosophy is to influence the modern man, to make a change in the society, through cultural products and authenticity and to offer a reinterpretation of life through creation. In favor of these affirmations, I shall take account of three aspects, which will also become parts of this paper's structure:

- the relationship between nature and culture, with regard to the human being;
- the meaning of the terms "health", "illness", "weakness", and "power" in the discourse about nihilism, authenticity, and self overcoming;
- the therapeutic dimension of "philosophizing with a hammer".

In the end, Nietzsche's critiques of culture is a constructive one, as the German philosopher establishing a therapeutic ideal of the philosopher - healer, who give a diagnosis, a prognosis, and also a remedy for the human being and for society, showing to the individuals the means of overcoming oneself and thus to produce authentic cultural creations.

Keywords: authenticity, creation, culture, nihilism, self overcoming, philosophical therapeutics.

Filosofarea cu ciocanul, la fel ca moartea lui Dumnezeu și voința de putere, este o sintagmă foarte cunoscută ce apare în operele lui Friedrich Nietzsche. Aceste trei sintagme, folosite simbolic de filosoful german, stau la baza mai multor concepte cheie ale gândirii sale. În primul rând, semnificația acestor construcții metaforice este definitorie pentru ceea ce am putea numi idealul filosofiei lui Friedrich Nietzsche, Supraomul, ca model de autodepășire a ființei umane. Dar, mai poate fi remarcat un important rol al acestora la nivelul discursului nietzscheean și anume conturarea idealului terapeutic al lui Nietzsche.

Idealul terapeutic poate fi construit pornind de la portretul filosofului, așa cum îl descrie Nietzsche, respectiv de la rolul jucat de acet tip de filosof în societate. Pentru Friedrich Nietzsche, filosoful nu trebuie să fie izolat de societate, "noi nu avem niciun drept să fim singuri, în nicio privință"¹. Cum ar trebui să fie, așadar, filosoful în viziunea lui Nietzsche? Paul Tongeren observă că rolul acestuia nu este de a elabora teorii abstracte, ci acela de a influența,

---

¹ Friedrich Nietzsche, *Genealogia moralei* în "Opere complete", vol.6, Timișoara, Hestia, 2005, prefață 2, p. 176.

prin gândirea lui, individul modern și cultura acestuia.² Același aspect îl găsim subliniat și în *Dincolo de bine și de rău*: ”noțiunea de filozof nu se mărginește la filozoful care scrie cărți - sau chiar își aduce propria filozofie în cărți!”³.

Filosoful autentic este comparat de Friedrich Nietzsche cu un medic⁴, iar acest medic filosof nu trebuie să fie preocupat exclusiv de cunoașterea adevărului, ci și de ”sănătate, viitor, dezvoltare, putere, viață”⁵. Comparația filosofiei cu medicina a fost des întâlnită la filosofii Antichității, în special la Aristotel⁶.

Filosoful autentic trebuie să își fie și propriul medic, Nietzsche considerând că filosofia este intim legată de experiențele proprii ale autorului. Filosoful german își exprimă în mai multe rânduri această credință, în prefața *Științei vesele* afirmând că propria sa filosofie a luat naștere datorită suferințelor sale; de asemenea, în *Dincolo de bine și de rău*, acesta spune că orice concepție filozofică relevantă reprezintă ”autoconfesiunea autorului ei”⁷, voluntar sau nu.⁸

A nu fi dogmatic, respectiv a fi un spirit liber constituie alte două caracteristici care întregesc tabloul filosofului autentic.⁹ Spre deosebire de filosoful tradițional, care, în viziunea lui Nietzsche, este interesat de facticitate și de a transforma diversul evaluărilor (valori eterne, imuabile, prejudecăți) în enunțuri coerente, inteligibile, filosoful autentic este el însuși creatorul acestor evaluări, întrucât orice tip de cunoaștere reprezintă pentru acesta un mijloc de creație.¹⁰ De asemenea, filosoful trebuie să fie totodată un educator, care să nu impună dogmatic propriile evaluări, ci să contribuie la perfecționarea și ameliorarea stărilor particulare ale individului, relativ la un context dat.¹¹

Acest nou tip de filosof, filosoful autentic, cultivă masca, rămânând așadar o enigmă. Pentru Nietzsche masca nu înseamnă aparență și superficialitate, ci trimite la ceea ce este în profunzime, astfel, acest tip de filosof este acela care poate juca rolul medicului, acela care poate diagnostica starea culturii și a ființei umane ca produs al culturii și producătoare de cultură.

Pentru Friedrich Nietzsche, există o legătură indisolubilă între cultură, filosofie, filosof și misiunea acestuia. În viziunea filosofului german, cultura este activitatea generică, ”adevărată muncă a omului asupra lui însuși, de-a lungul celei mai îninse perioade de existență a rasei umane, întreaga sa muncă preistorică, oricâtă duritate, tiranie, stupiditate și idiotie ar cuprinde.”¹²

În condițiile în care omul este animalul lipsit de determinări, cultura reprezintă acel proces de dresaj, de selecție, al cărui produs final este omul activ și puternic, caracteriat prin ceea ce Nietzsche numește starea de sănătate. Conform lui Gilles Deleuze, procesul de selecție corespunde elementului preistoric al culturii, incluzând toate constrângerile ce acționează asupra omului, în timp ce produsul culturii corespunde elementului postistoric. În procesul de selecție, constrângerile reprezintă forțele reactive, în timp ce activitatea de supunere față de lege în genere este forța activă.¹³ Astfel, primează în cultură acțiunea raselor, popoarelor, statului, bisericii, a unor societăți caracterizate de resentiment și de idealul ascetic, acesta reprezentând cea mai gravă boală a ființei umane și, implicit, a culturii, întrucât neagă valoarea intrinsecă a vieții, a

² Tongeren, p.14

³ Fr. Nietzsche, *Dincolo de bine și de rău* în ”Opere complete”, vol.6, Timișoara, Hestia, 2005, p. 40, p.42.

⁴ Fr. Nietzsche, *Știința veselă* în ”Opere complete”, vol 4, prefață 2.

⁵*Ibidem*.

⁶ Aristotel, *Metafizica*, Cartea Alpha mare, 981b.

⁷ Fr. Nietzsche, *Dincolo de bine și de rău*, p.15

⁸*Ibidem*, p.15.

⁹*Ibidem*, p.40-43.

¹⁰ Fr. Nietzsche, *Voința de putere*, pp.615-616.

¹¹ Fr. Nietzsche, *op.cit.*, p.619.

¹² Fr. Nietzsche, *Genealogia moralei*, p. 209.

¹³ Gilles Deleuze, *Nietzsche și filosofia*, p. 154.

imanenței. Toate aceste tipuri de societăți, spre deosebire de o societate sănătoasă, pentru care autodepășirea presupune în mod natural autodistrugerea, fac din autoconservare și autosuficiență valori supreme, iar produsul acestora, individul domesticit, ”animalul gregar”, ”ființa ascultătoare, bolnăvicioasă și mediocră”¹⁴, este produsul istoriei și nu al culturii. Acest tip de om, considerat de Nietzsche a fi un om mediocru și anost, se consideră scop și sens al istoriei și este în mod eronat perceput ca fiind un tip uman superior¹⁵.

1. Diagnoza - examinarea culturii

Friedrich Nietzsche identifică o problemă majoră a culturii și anume faptul că activitatea generică, dimensiunea preistorică, este suprimată prin dimensiunea sa istorică, datorită forțelor reactive, care deturneză creațiile culturale în propriul lor avantaj. Aceste forțe reactive sunt: resentimentul, conștiința încărcată și idealul ascetic.

Nietzsche expune, apelând la metoda genealogică, modalitatea prin care conștiința, înțeleasă ca acea capacitate a omului de a face promisiuni și de a le onora, chiar împotriva oricărei fatalități sau a tuturor greutăților vieții, așadar o caracteristică a spiritului liber, prin care omul are puterea de a se stăpâni pe sine însuși, în posesia căreia acesta ajunge printr-un proces dificil și dureros, care-i solicită puterea și voința¹⁶, este transformată într-un instrument de negare a vieții, caracteristic sclavului.

Filosoful german fixează originea conceptelor de „vină”, „pedeapsă” și „conștiință încărcată” în conceptul material al îndatorării, mai precis în relația dintre un debitor, care garantează cu un bun pe care-l deține (inclusiv viața, ceea ce întărește faptul că la început, conștiința era o trăsătură distinctivă a stăpânilor) și un creditor, ce are dreptul de a-l pedepsi pe acela care-i este dator în cazul în care nu-și onorează angajamentul luat, obținând astfel o satisfacție imediată pentru pierderea suferită.¹⁷ Prin spiritualizarea acestei relații, a datoriei și prin interiorizarea pedepsei se ajunge la conceptul de conștiință vinovată, iar suferința este transformată dintr-un instrument care a întreținut viața într-unul care o neagă. Relația debitor-creditor poate fi extinsă la relația individ-societate, întrucât individul se bucură de foloasele societății, luându-și totodată angajamentul de a nu-i aduce niciun prejudiciu și asumându-și pedeapsa în cazul în care își încalcă promisiunile. Nietzsche remarcă faptul că, atunci când puterea unei societăți este mai mare, aceasta își permite să suporte daunele care i se aduc, deoarece nu este atât de grav afectată și, mai ales pentru că, dacă ar aplicat pedepse dure, i-ar fi evocată starea primitivă de la care a evoluat.¹⁸

În analogie cu pasivitatea unui astfel de sistem, Nietzsche îl prezintă pe omul reactiv, al resentimentului. Acest om este originea și, în același, consecința unei conștiințe încărcate, iar modul prin care conștiința se împovărează este resimțirea vinei și a pedepsei la nivelul interiorității omului. Atunci când pedeapsa își pierde, prin interiorizare, sensul primitiv, material, de corecție, de înlăturare a unui element degenerativ, de compromis cu starea naturală de răzbunare etc., și, în consecință, rolul său pozitiv de a aduce un câștig celui care a fost prejudiciat, de instrument al justiției, ea primește un nou înțeles: acela de a trezi în cel acuzat sentimentul vinovăției.

¹⁴ Fr. Nietzsche, *Genealogia moralei*, p. 197.

¹⁵ *Ibidem*

¹⁶ *Ibidem*, pp. 209-212

¹⁷ Fr. Nietzsche, *op.cit.*, pp. 213-214.

¹⁸ *Ibidem*, p. 220.

Deci, încărcarea conștiinței devine posibilă prin denaturarea sensului propriu al pedepsei care, în starea sa activă, are rolul de a canaliza înspre exterior reacțiile negative provocate de dorința de răzbunare, oprindu-le să devină resentimente. Prin pedeapsa activă este combătută remușcarea însăși deoarece acela care comite o greșeală este pedepsit, în *această* viață și absolvit de vină, având pe viitor conștiința curată întrucât, într-un anume fel, și-a îndeplinit datoria.¹⁹ Astfel, descărcarea afectelor în exterior contribuie la afirmarea vieții și la dezvoltarea individului, dar ea reclamă și puterea celor implicați de a îndura suferințele, fără resentimente. Problema apare în momentul în care omul decadent intră în ecuație. Atunci, toate instinctele dominante, afirmatoare ale vieții sunt reduse la gândire, raționamente, calcule, relații, așadar la reprezentarea lor într-o conștiință, iar omul nu se mai raportează activ la ele. În aceste condiții, conform filosofului german, respectivele instincte nu mai pot fi exteriorizate, întorcându-se spre interioritatea omului, unde se pot manifesta doar reactiv, într-o lume interioară care se dezvoltă o dată cu inhibarea manifestărilor omului în exterior. În acest mod, așa cum arată Nietzsche, omul se trezește implicat într-o continuă luptă cu sine, care îi provoacă o suferință lăuntrică profundă, un sentiment de vinovăție de care nu mai reușește să se elibereze. Acesta este, practic, momentul în care își face simțită prezența conștiința încărcată.

Idealul ascetic poate fi înțeles ca o sinteză a resentimentului și a conștiinței încărcate, sau ca ansamblul mijloacelor prin care boala generată de forțele reactive devine suportabilă și, la un nivel mai profund, ca expresie a voinței prin care aceste forțe reactive triumfă în cunoaștere, morală, filosofie și religie. Elementul care, în idealul ascetic, însoțește acțiunile resentimentului și ale conștiinței încărcate, făcând posibilă deprecierea vieții și a tot ceea ce este activ în ea și transformând-o în aparență, este ficțiunea unei lumi de dincolo, a unor valori eterne, imuabile, a unor dogme, ca și condiții de posibilitate a tuturor conceptelor prin care este negată și denaturată viața.²⁰

În afară de forțele reactive, Nietzsche identifică o a doua cauză a degenerării culturii: demitizarea: "Fără mit, orice cultură își pierde vitalitatea sănătoasă și creatoare"²¹, aceasta poate fi unitară doar în cadrul unui orizont mitic.

Friedrich Nietzsche exemplifică acest caz prin referire la cultura Greciei Antice, în cadrul căreia, consideră acesta, demitizarea a apărut odată cu Socrate. Filosoful german descrie cultura greacă prin analiza a două fundamente antagonice ale acesteia, apolinicul și dionisiacul. Socratismul neagă dionisiacul, direcționând forțele creatoare spre zonele neproductive ale conștiinței. Astfel, cultura greacă suferă o autosuprimare, prin repudierea autorității mitului și dispariția fundamentului tragic, dionisiac, al culturii și înlocuirea acestuia cu idealul socratic al cunoașterii.²²

2. Prognoza - Nihilismul și consecințele sale

În demersul terapeutic, prognoza reprezintă pasul intermediar între diagnoză și terapie. În cadrul analizei pe care Friedrich Nietzsche o face culturii, filosofarea cu ciocanul joacă aici un rol primordial. Astfel, el își propune să testeze idolii eterni care guvernează cultura și ființa umană, în calitate de idealuri, valori, credințe sau adevăruri. În viziunea filosofului german, acești idoli au doar aparența eternității, ei fiind de fapt caracterizați de istoricitate și având o semnificație autoimpusă.²³ Prin lovirea cu ciocanul, respectiv prin metoda genealogică preferată

¹⁹ *Ibidem*, p. 228.

²⁰ G. Deleuze, *op. cit.*, pp. 167-168.

²¹ Fr. Nietzsche, *Nașterea filosofiei în epoca tragediei grecești*, Cluj-Napoca, Dacia, 1998, Studiu introductiv, p. 18.

²² Claus Zittel, *Figuri ale autosuprimării la Nietzsche*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2004.

²³ Tongeren, *op. cit.*, p. 28.

de Nietzsche, acesta procedează la dezvăluirea caracterului iluzoriu al idolilor. Prin analiza originii și semnificației acestor idoli, care sunt, la rândul lor, simple creații culturale, filosoful german își propune să înțeleagă starea, contextul în care au fost creați, respectiv să identifice tipul uman care i-a creat și să dea un prognostic în ceea ce privește evoluția acestuia, idolii echivalând, așadar, cu simptomele bolii degenerării culturii.²⁴

Deși idolii pot fi întâlniți la nivelul oricărui domeniu al culturii: știință, morală, religie sau artă, reprezentativă pentru demersul nietzscheean de distrugere al idolilor este ”moartea lui Dumnezeu”²⁵. În lucrarea sa, *Așa grăit-a Zarathustra*, Friedrich Nietzsche specifică o posibilă cauză a morții lui Dumnezeu: mila²⁶.

Gilles Deleuze acordă un deosebit interes acestui element fatal, mila, pe care îl pune în relație cu nihilismul. Acest concept poate avea două sensuri: nihilismul negativ, prin care dobândește supremație voința de neant, viața fiind redusă la rangul de aparență prin ficțiunea unor esențe superioare, transcendente, respectiv nihilismul reactiv, prin care valorile superioare sunt negate prin forțele reactive, dar, cu toate acestea, viața rămâne în continuare o aparență, deține același rang inferior, fiind golită de orice sens²⁷. Nihilismul reactiv decurge din cel negativ, iar stadiul extrem ar fi nihilismul pasiv, moment care ar presupune suspendarea oricărei voințe.

Moartea lui Dumnezeu, descrisă de filosoful german ca fiind provocată de milă, este strâns legată, conform interpretării lui Deleuze, de nihilismul reactiv, Dumnezeu simbolizând, pe de-o parte, voința de neant, care, deși negativă, este o formă a voinței de putere și, pe de altă parte, lumea ficțională a transcendenței. Odată cu triumful forțelor reactive, transcendența este respinsă, dar, forțele reactive neavând posibilități creatoare, imanența rămâne în continuare aceeași aparență depreciată, acum lipsită și de lumea esențelor față de care stătea în opoziție și care oferea un sens negării vieții. Nietzsche face o analogie între această situație și existența lui Dumnezeu ca martor al inferiorității existenței umane, în acest punct fiind introdusă mila, ca toleranță față de slăbiciunea și caracterul inferior al existenței generate de forțele reactive, ca afinitate între voința de neant și forțele reactive, așadar, o practică a nihilismului, o tendință contrară vieții²⁸.

În aceste condiții, omul reactiv întoarce împotriva transcendenței instrumentele de negare a vieții puse, inițial, în folosul acesteia, negând în continuare și viața. Astfel, îl ucide pe Dumnezeu, ajungând să prefere nimicul în locul ficțiunii unor valori superioare. Negația este substituită de o dublă negație care nu are posibilitatea de a deveni afirmație, singura transformare posibilă fiind tinderea spre zero, spre nimic, stadiu reprezentat de nihilismul pasiv. Prin urmare, Dumnezeu este ucis atât în forma religiozității, odată cu apariția conștiinței iudaice și a celei creștine, ca reprezentări ale nihilismului pasiv, cât și prin ateism, materialism, iluminism și toate celelalte momente ale conștiinței europene, considerate de Nietzsche a fi o cultură decadentă.

3. Terapia - Autodepășirea individului

---

²⁴*Ibidem*, p. 29.

²⁵ Mesajul morții lui Dumnezeu este transmis de Nietzsche prin intermediul parabolei nebunului, în fragmentul 125 din *Știința veselă*.

²⁶ Fr. Nietzsche, *Așa grăit-a Zarathustra*, p. 246, p. 251.

²⁷ G. Deleuze, *op.cit.*, p. 171.

²⁸*Ibidem*, p. 173.

Nietzsche nu se oprește după ce distruge idolii, ci propune înlocuirea acestora printr-o reevaluare a tuturor valorilor. În acest punct, filosofarea cu ciocanul atinge nivelul de terapie.

Pentru a suplini vidul rămas în urma distrugerii tuturor idolilor, filosoful german propune îndumnezeirea omului, spunând că ”trebuie să ne prefacem noi înșine în dumnezei”²⁹, dar nu oricine poate îndeplini acest rol, ci doar acei indivizi eliberați de prejudecăți, transfigurați în spirite libere care afirmă viața. Deci, Nietzsche aduce în discuție problema autodepășirii, acest lucru fiind posibil doar prin depășirea nihilismului care se instaurează odată cu distrugerea tuturor idolilor. Cum poate fi realizat acest lucru însă?

Soluția oferită de filosoful german se află în reformularea mesajului “A murit Dumnezeu!” în mărturisirea “Și noi l-am omorât!”, Nietzsche punând, astfel, bazele perspectivismului, întrucât, astfel, filosoful german deplasează accentul de pe ceea ce este sau nu este lumea, aici metaforic exprimată prin conceptul de Dumnezeu, pe modul în care individul percepe această lume. Faptul că Dumnezeu a existat, a fost ucis și ar putea fi creat din nou este un indiciu, pentru Nietzsche, că nu există un adevăr absolut, metafizic, teologic sau științific și că lumea poate fi cunoscută doar prin senzațiile și intelectul indivizilor³⁰. Deși o astfel de lume ar putea părea, la prima vedere, una desacralizată și lipsită de spiritualitate, pentru filosoful german ea reprezintă tocmai contrariul. Doar prin înlăturarea ordinii absolute, reprezentate de Dumnezeul dogmatic și de toți ceilalți idoli, omul devine liber și își poate întoarce privirea asupra lumii, conferindu-i sens. Trebuie remarcat, însă, faptul că nu orice om poate deveni liber, ci numai acela care își asumă actul de ucidere al lui Dumnezeu și de distrugere a vechilor idoli. Ateii, raționaliștii, materialiștii și toți cei care acceptă să trăiască într-o lume în care Dumnezeu a murit, dar nu revendică uciderea acestuia și, implicit, autenticitatea ființei și capacitatea de a crea valori, reprezintă, pentru Friedrich Nietzsche, oamenii decadenței. Astfel, cei care cred că pot explica, prin știință, lumea, sau că dețin adevărul absolut, fără a înțelege că ar putea avea posibilități infinite devenind stăpâni și creatori, nu sunt decât indivizi decadenți, bolnavi, care constituie ceea ce filosoful german numește turma.³¹

Așadar, numai indivizii cu adevărat puternici, responsabili, pot vedea în moartea lui Dumnezeu un nou început, o “auroră”, aceștia fiind spirite libere, filosofii viitorului, care au tăria de a lovi cu ciocanul, remodelând lumea, precum și propria ființă:

“În om se află îmbinate creatura și creatorul : în om se află materie, fragment, prisos, lut, noroi, nebunie, haos ; dar în el sălășluiește și un creator, un sculptor, duritatea barosului, contemplația divină și ziua a șaptea pricepeți voi această contradicție? și că a voastră compătimire se adresează „creaturii din om“, celei care va trebui modelată, zdrobită, forjată, dăltuită, arsă, topită, purificată, celei care trebuie să sufere și care, inevitabil, va suferi ?”³²

Observăm că Nietzsche înțelege ființa umană ca pe o entitate în care sunt reuniți creatorul și creatura, aflați într-o luptă continuă, generatoare de suferință; această dualitate a omului poate fi percepută ca o contradicție, iar natura creaturii este subordonată celei mai puternice, celei a creatorului. De asemenea, putem observa din scrierile lui Nietzsche și faptul că omul este un câmp de luptă al celui slab contra celui puternic, o desfășurare de forțe, este, în același timp stăpânul și sclavul, reunite într-o persoană. Contradicția face trimitere la elementul dionisiac al culturii, în figura lui Dionysos Nietzsche reunind spontaneitatea forței, acțiunea, autenticitatea, excepția, demnitatea, pericolul, trăsături care transformă ființa umană în persoană ca atare, în

²⁹ Fr. Nietzsche, *Știința veselă*, paragraful 125.

³⁰ Peter Fritzsche, *Nietzsche and the Death of God: Selected Writings*, Illinois, Waveland Press Inc, 2013, p. 9.

³¹ *Ibidem*, p.10.

³² Fr. Nietzsche, *Dincolo de bine și de rău*, para. 225.

creator, judecător și legislator pentru propria interioritate. Suferința, simbolizată prin loviturile ciocanului, este un element necesar al existenței autentice, o parte a forței creatoare din om.

Deși distrugerea idolilor este un proces prin excelență nihilist, poate fi transformată într-o premisă a afirmării vieții, a însănătoșirii culturii, în condițiile în care i se conferă un sens tragic, dionisiac, perspectivă în care sacralitatea ființei este suficientă pentru a legitima viața. Acest lucru este posibil prin transformarea pasivității în act, adică prin asumarea activității distructive, ceea ce înseamnă că individul trebuie să se desprindă de colectivitatea pasivă și să acționeze în virtutea voinței de putere creatoare. Astfel, lumea imanentă nu mai este depreciată ca aparență, fie în opoziție cu transcendența, fie golită de orice sens și doar în aceste condiții dubla negație poate deveni afirmație, iar ființa umană poate fi caracterizată de autenticitate, căreia filosoful german îi dă, de asemenea, o conotație dionisiacă, fiind realizată prin transcenderea cotidianului și a societății, prin nevoia de unitate și de contradicție, prin acceptarea caracterului ambiguu al existenței, ca voință de schimbare și de reîntoarcere și ca unitate a creației și a distrugerii³³.

Prin acest model terapeutic, Nietzsche propune afirmarea plenară a vieții, îmbrățișarea a tot ce înseamnă aceasta, inclusiv a suferinței și a contradicției. Obținerea fericirii rezidă în însăși actul afirmării și toate acțiunile ulterioare ale individului sunt conforme acestui “da” spus vieții. Printr-o asemenea atitudine, omul se simte divin, creație și creator și, astfel, el însuși, ca natură, o legitimare a vieții.

BIBLIOGRAPHY

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm, *Așa grăit-a Zarathustra*, în “Opere complete: V”, Timișoara, Hestia, 2004.

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm, *Dincolo de bine și de rău*, în “Opere complete: VI”, Timișoara, Hestia, 2005.

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm, *Genealogia moralei*, în “Opere complete: VI”, Timișoara, Hestia, 2005.

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm, *Știința veselă*, în “Opere complete: IV”, Timișoara, Hestia, 2001.

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm, *Nașterea filosofiei în epoca tragediei grecești*, Cluj-Napoca, Dacia, 1998

---

³³ Fr. Nietzsche, *Voința de putere*, p.636.

**Iulian BOLDEA, Cornel Sigmirean (Editors), *DEBATING GLOBALIZATION. Identity, Nation and Dialogue*
Section: *History, Political Sciences, International Relations***

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm, *Voința de putere*, Oradea, Aion, 1999.

DELEUZE, Gilles, *Nietzsche și filosofia*, București, Ideea Europeană, 2005.

FRITZSCHE, Peter, *Nietzsche and the Death of God: Selected Writings*, Waveland Press, Inc., Illinois, 2013.

TONGEREN, Paul J.M, *Reinterpretarea culturii moderne. O introducere în filosofia lui Friedrich Nietzsche*, Târgu-Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2004.

ZITTEL, Claus, *Figuri ale autosuprimării la Nietzsche*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2004.